

Rahapelaamisen puheeksiotto ja tunnistaminen

Lahti 11.10.2017

EHYT ry

Koulutuksen sisältö

1. Koulutuksen tavoitteet
2. Rahapelaaminen ja rahapeliongelma
3. Rahapelaamisen puheeksioton haasteet -työpaja
4. Rahapeliongelman kehittyminen
5. Miten ottaa pelaaminen puheeksi?
6. Lisätietoja
7. Puheeksiottokokeilu Lahdessa - ohjeistus
8. Koulutuspalautteen kerääminen

Koulutuksen tavoitteet:

- Osallistuja tietää, millaiset pelitavat aiheuttavat todennäköisemmin haittoja.
- Osallistuja osaa ottaa rahapelaamisen puheeksi.
- Osallistuja uskaltaa ja aikoo ottaa rahapelaamisen puheeksi

Mitä ajatuksia rahapelaaminen herättää?

Keskustelu vieruskaverin kanssa, 10 min.;

1. Miten itse suhtaudun rahapelaamiseen?

- Millainen pelaaja olen?

2. Miten rahapelaaminen näkyy omassa työssäni?

3. Oletko kohdannut omassa työssäsi rahapelaamista tai rahapeliongelmaa?

Rahapelaaminen

Se on tuurista kiinni.

4.

Daily chart

The world's biggest gamblers

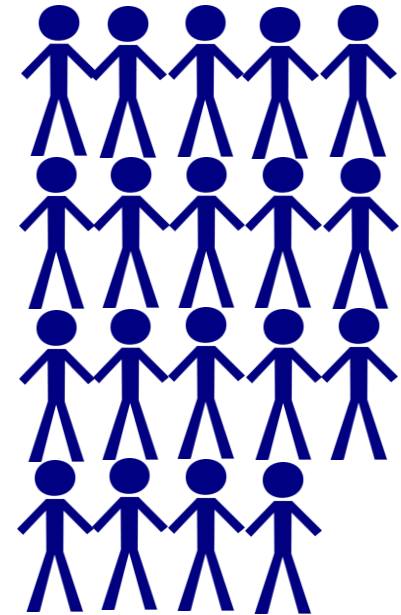
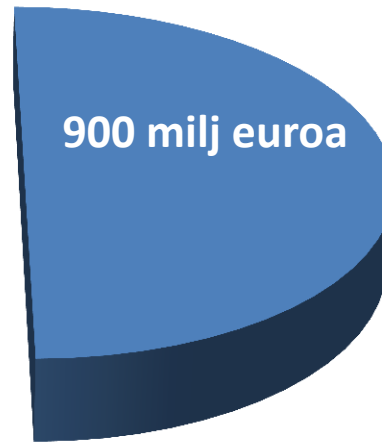
Australia was the first country to deregulate gambling, and it shows

Lähde: The Economist 9.2.2017, H2G

1,8 miljardia euroa vuodessa
= 4,8 miljoonaa euroa päivässä

5 % / 50 %

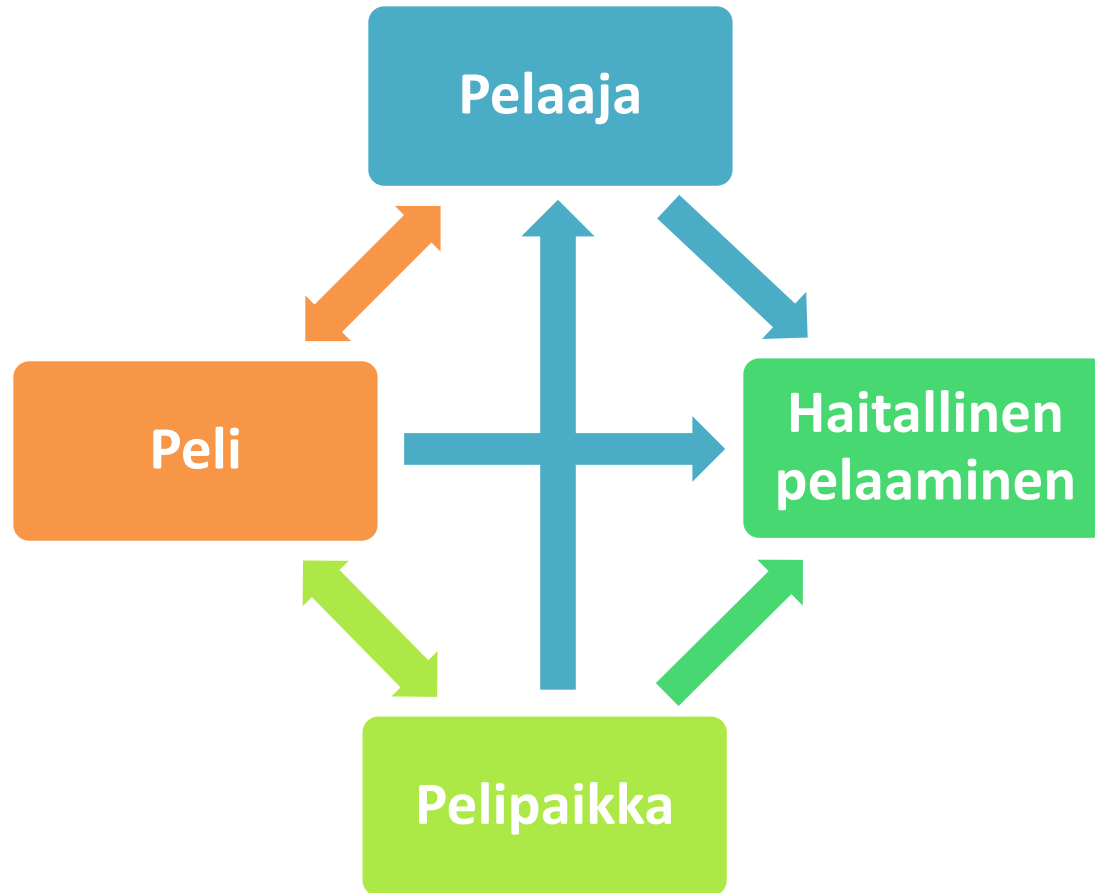

Rahapelit viihteenä

- Viihdettä, jännitystä, haaveita, kilpailua
- Suomalaiset pelaavat **4. eniten** maailmassa
 - joka kolmas suomalaisista pelaa vähintään kerran viikossa
- **6 %** suomalaista ei ole pelannut koskaan
- Pelatuimmat
 - **Lotto**
 - Veikkauksen arvat
 - Raha-automaatit

Mikä rahapelissä koukuttaa?

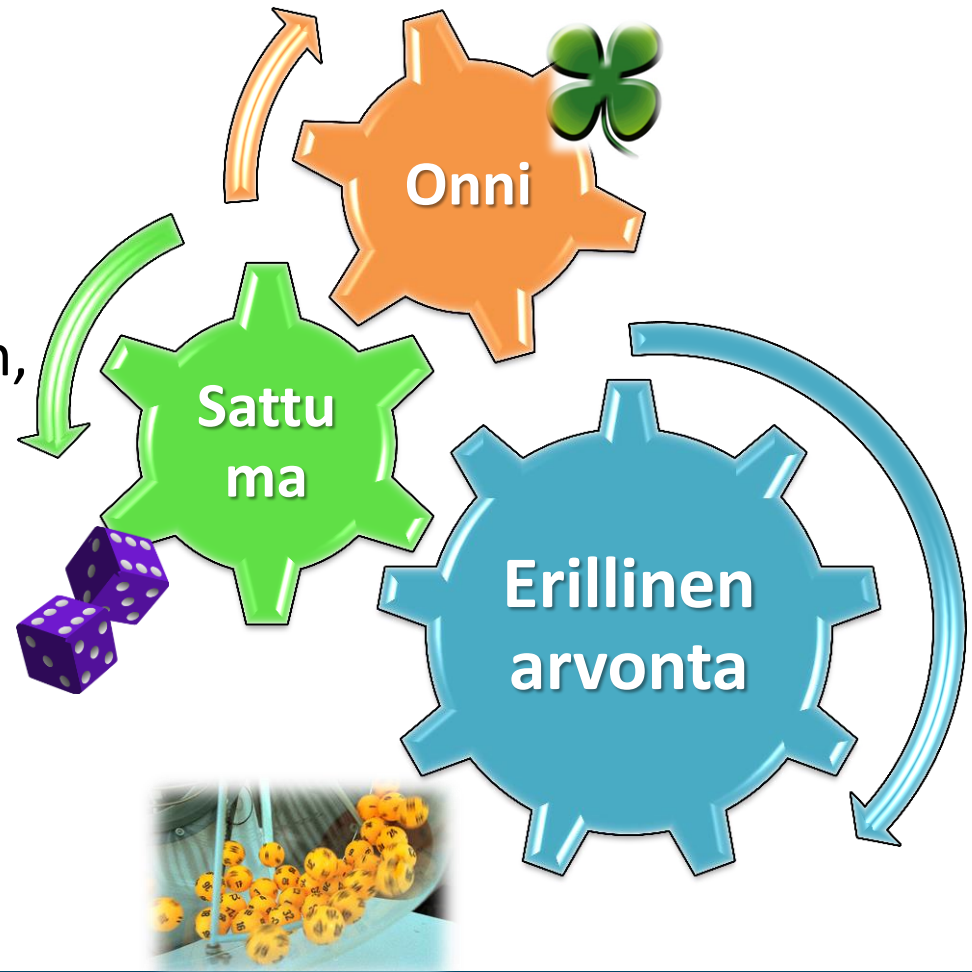

Meillä ihmisillä on taipumus

- Tulkita oma taito tai pelissä vaadittavat taidot yläkanttiin
- Muistaa vain tietyt tapahtumat ja unohtaa toiset
- Taikauskoon

Satunnaisuus – Se on tuurista kiinni?

- Valtaosa kaikista rahapeleistä perustuu sattumaan
- Nähdään syy-seuraussuhteita sielläkin, missä niitä ei todellisuudessa ole
- Pelaajan harha

Melkein voitto vai?

Puhutaanko pelaamisesta?

Miksi rahapelaamisesta pitäisi kysyä?

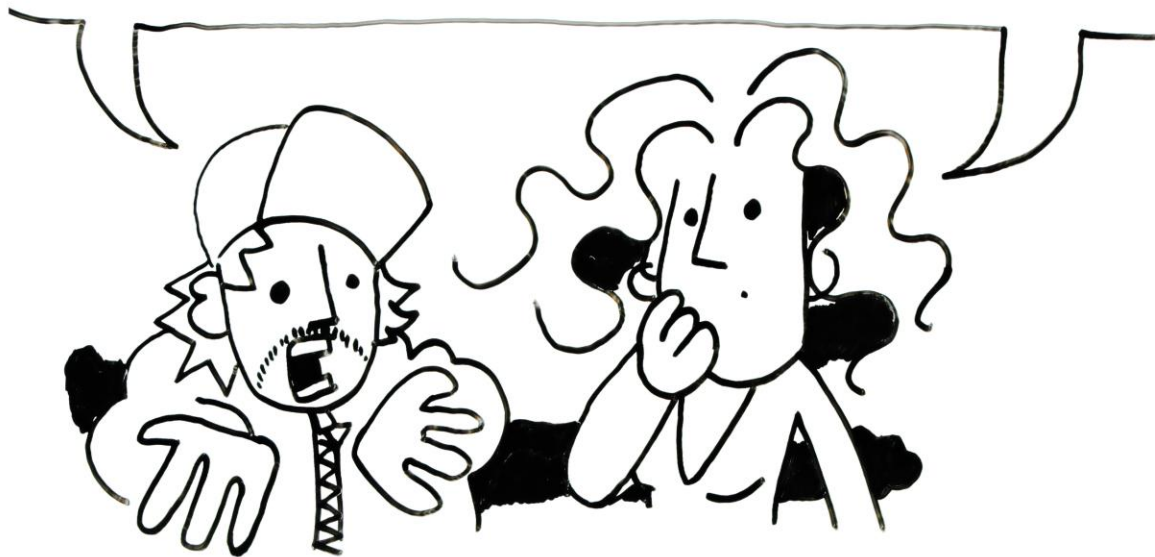
Miksi rahapelaamisesta kannattaa puhua?

Rahapelaamisen määrä kytkeytyy peliongelman riskiin.

Riskipelaaminen tai peliongelma ei näy ulospäin.

Pelaajat eivät itse ota puheeksi/hae apua.

Ahdistavat elämäntilanteet riski pakopelaamiselle.

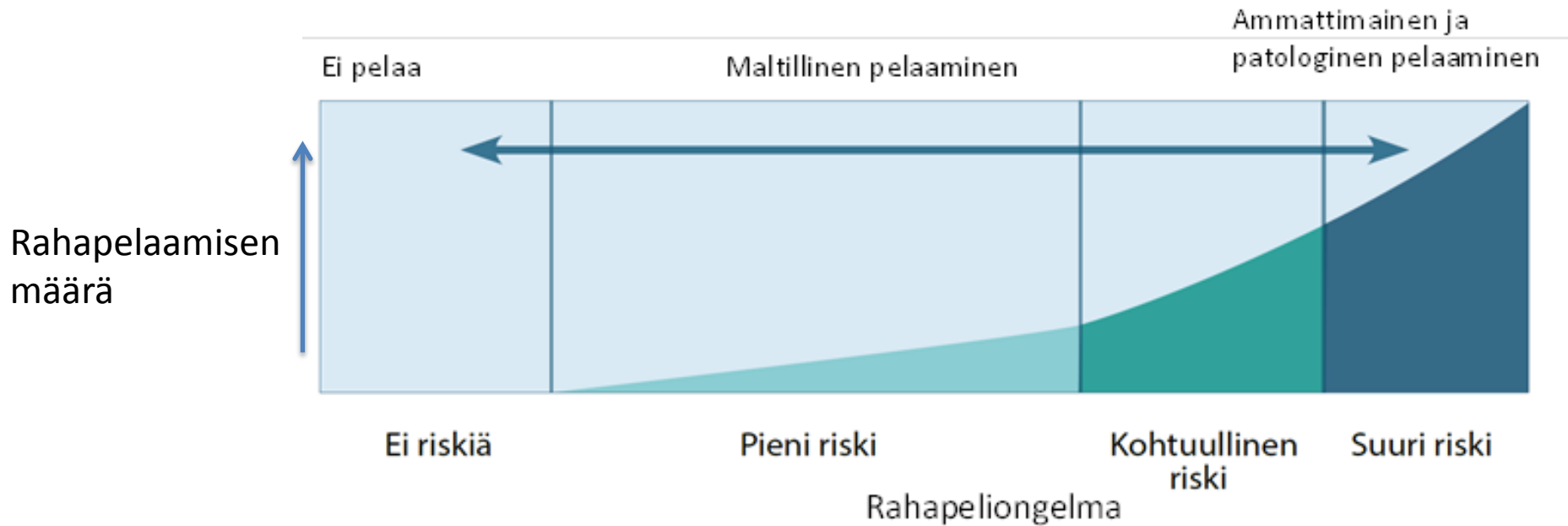
Kun kysytään...

- Puheeksioton kokeilun myötä oli paljastunut yhden asiakkaan peliongelma. Ja samalla selvisi, että se oli pääsyy siihen, miksi pariskunta oli joutunut hakeutumaan parisuhdeterapiaan. Tämän seurauksena rahapelaamisesta keskusteltiin koko istunto ja asiakkaalle etsittiin apua A-klinikalta.

Rahapelaamisen riskit

Rahapeliongelman jatkumo

Pelaa rahapelejä

565 000

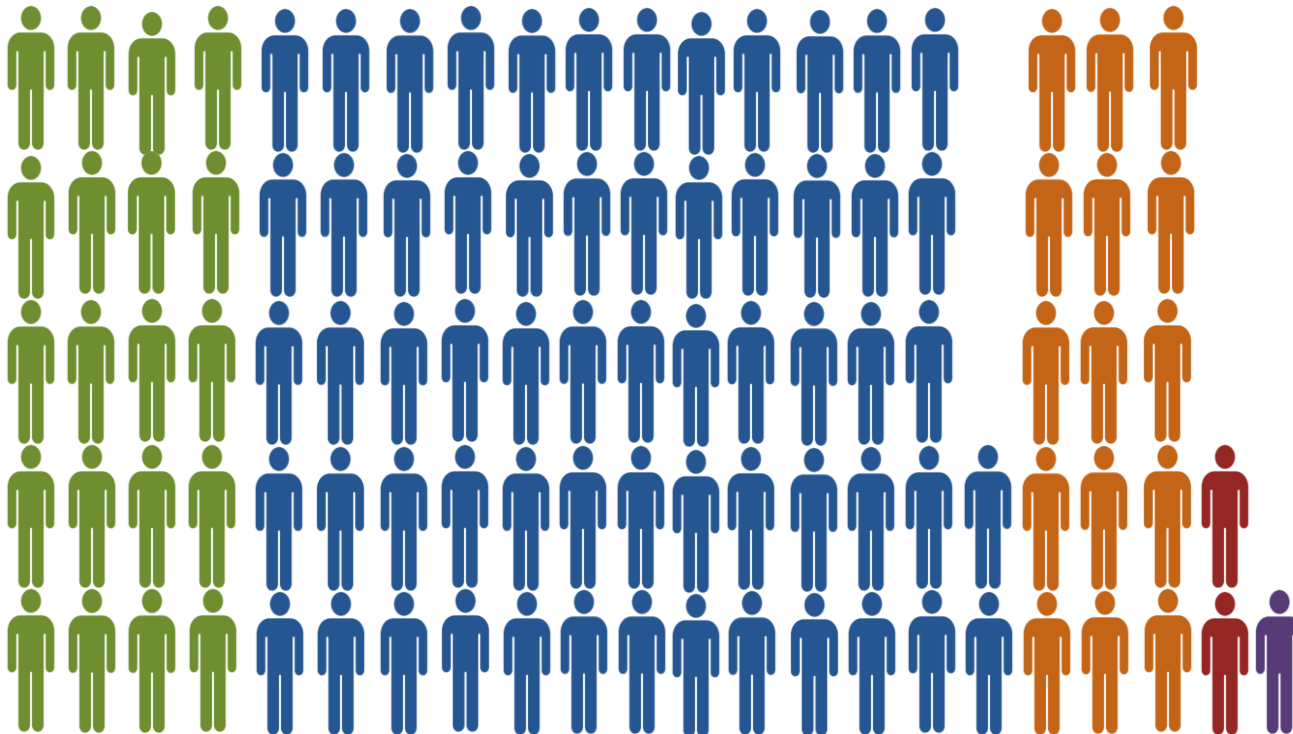
Ei pelaa
20 %

Maltilla
62 %

Riskillä
15 %

Ongelma
3 %

124 000

Riskipelaajien

- ✓ osuus kasvanut 13% -> 15 % (2011-2015)
- ✓ suhteellinen osuus 1,5x Norja, UK

Riskiryhmät

- Mielensterveysongelmat
 - Peliklinikka 42 %
- Fyysinen terveys
 - Heikompi terveys, ADHD esim.
- Päihdeongelma
- Talousvaikeudet
- Persoonallisuustekijät
 - Elämshakuisuus, asosiaalinen esim.
- Traummat, vaikeat tilanteet elämässä

Psykiatriset häiriöt yhdessä rahapeliongelman kanssa

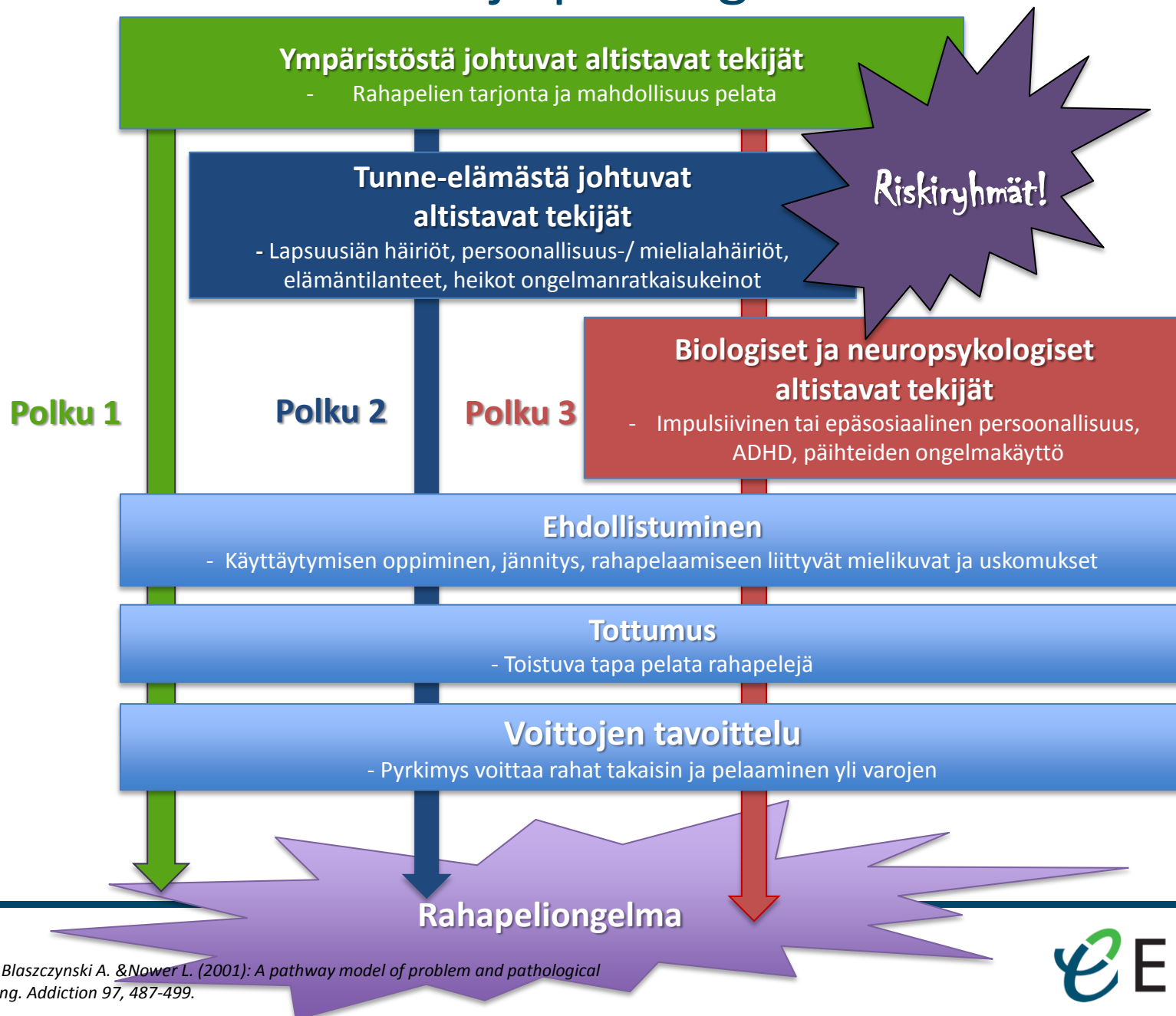
Mielenterveyshäiriö	%
Alkoholihäiriö	13-73
Päihdehäiriö	26-76
Vaikea masentuneisuus	9-39
Kaksisuuntaisen mielialahäiriön maaninen vaihe	0-33
Ahdistuneisuushäiriöt	41-60
Epäsosiaalinen persoonallisuus	23-35

Lähde: Castren 2013

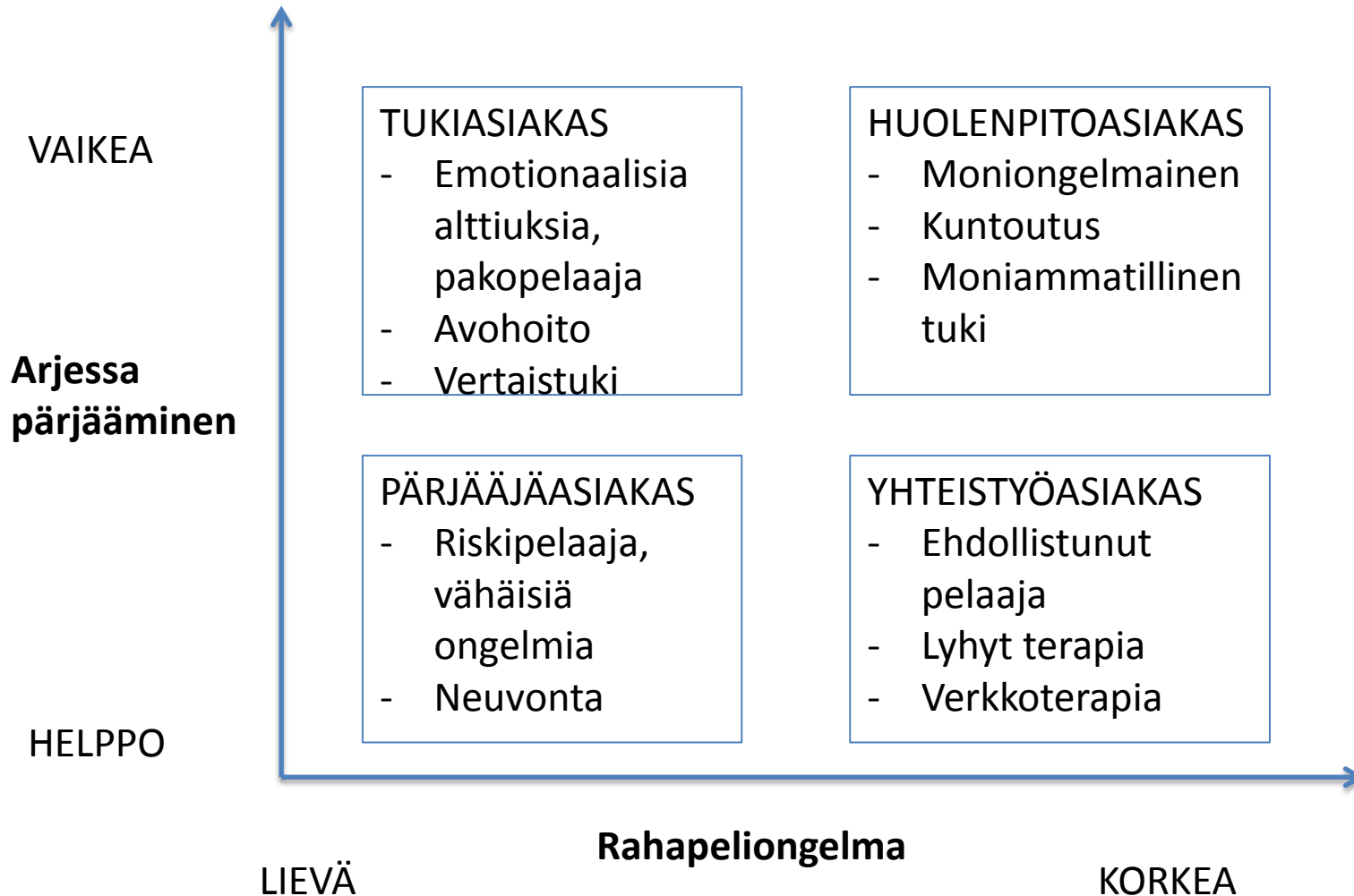
Miten rahapeliongelma syntyy?

Kenestä tahansa voi tulla
ongelmapelaaja.

Polkuja peliongelmaan

Tuki ja palvelut asiakkaan mukaan

Lähde: Koivuniemi & Simonen, Kohti asiakkuutta (Duodecim 2011)

http://www.karelia.fi/assihanke/files/Kauko_Koivuniemi.pdf

Tapio Jaakkola 9.2.2017

Miten ottaa rahapelaaminen
puheeksi?

Puhuttaisko rahapelaamisesta?

Tunnistaminen ja puheeksiotto

- Arpa-projektin vaihtoehto:
 - Kaksi kysymystä, kolme muuttujaa
- Kysymykset
 - Mitä rahapelejä pelaat?
 - Miten usein pelaat?
- Muuttujat
 - Pelityyppien määrä
 - ”Punaisten” pelien määrä
 - Pelaamisen useus

ARVIOI PELITAPOJASI

Rahapelaamisen riskitasoksi kutsutaan pelaamisen määrää, joka haittaa pelaajan ihmissuhteita, taloutta tai terveyttä. Rahapelihaitat syntyvät hitaasti, kun runsas pelaaminen jatkuu.

Riskitasolla pelaaminen edeltää rahapeliongelman syntymistä. Kaikista riskitasolla pelaavista ei tule ongelmapelaajia, mutta kaikki ongelmapelaajat ovat pelanneet riskitasolla. Vaikea elämäntilan-

ne voi vaikuttaa siihen, että pelaaja alkaa pelata lisää ja pelaamisesta kehittyy ongelma.

Rahapelaamisen riskitasoa voidaan arvioida sen perusteella, kuinka usein pelaat, kuinka monta erilaista rahapeliä pelaat ja kuinka haitallisia pelaamasi pelit ovat. Näistä kolmesta tekijästä haittojen syntymiseen vaikuttaa eniten se, kuinka usein pelaat.

Kaksi kysymystä rahapelaamisesta

1. Mitä rahapelejä olet pelannut viimeisen 12 kuukauden aikana?

- Lottopelit (Lotto, Viking Lotto, Eurojackpot, Jokeri)
- Raaputusarvat ja eArvat (esim. Casino, Ässä, Luontoarpa)
- Veikkauksen vakio- ja moniveikkaus
- Veikkauksen päivittäiset arvontapelit (esim. Keno, Kaikki tai ei mitään, Naapurit)
- Hevospelit, raviveikkaus ja totopelit (esim. V-75, Kaksari)
- Nopeat päivittäiset arvontapelit (esim. Syke, Pore, eBingo)
- Raha-automaatit (ei netissä tai kasinolla)
- Urheiluedonlyönti (esim. pitkäveto, tulosveto)
- Pokeri (kasino, pelisali, netti)
- Muut kasinopelit (esim. ruletti, black jack kasinojen raha-automaatit, ei pokeripelit)
- Nettikasinopelit (esim. ruletti, black jack, myös raha-automaatit, ei pokeripelit)

___ Kuinka monta edellä luetelluista pelityypeistä valitsit?

2. Miten usein pelaat rahapelejä?

- Harvemmin kuin 2 kertaa kuukaudessa
- 2-3 kertaa kuukaudessa
- Kerran viikossa
- Useita kertoja viikossa
- Päivittäin tai lähes päivittäin

Kuinka usein pelaat?

Pelaatko useammin kuin kerran viikossa?

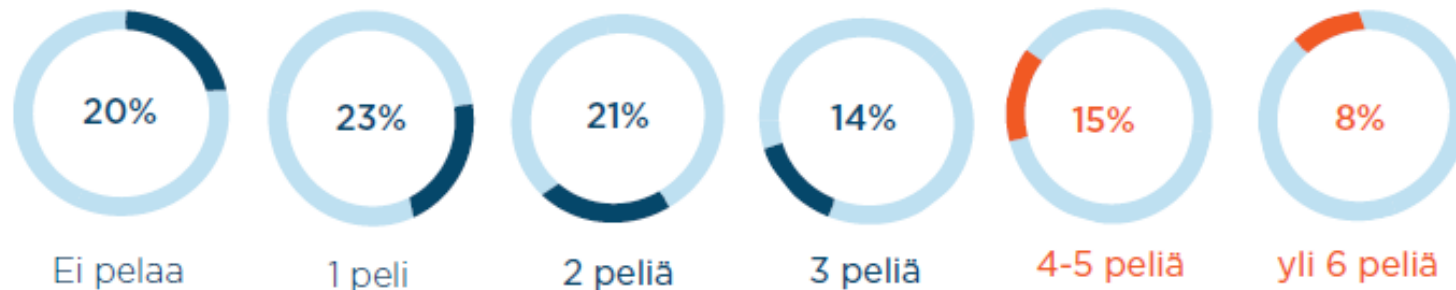
Suurin osa suomalaisista pelaa kerran viikossa tai harvemmin. Mitä useammin pelaat, sitä todennäköisemmin pelaamisesta aiheutuu haittoja.

Montako eri rahapelityyppiä?

Pelaatko useita eri pelejä?

Suurin osa suomalaisista on pelannut vuoden aikana enintään neljää peliä. Mitä useampaa peliä pelaat, sitä todennäköisemmin pelaamisesta aiheutuu haittoja.

Peleissä on eroja

Pelaatko haitallisia pelejä?

Osa peleistä aiheuttaa enemmän haittoja kuin toiset. Pelien haitallisuuteen vaikuttavat esimerkiksi pelin tempo sekä maksimipanoksen ja päävoiton suuruus. Se, millaisia pelejä pelaat, vaikuttaa siihen, miten todennäköisesti pelaamisesta aiheutuu sinulle haittoja.

Nämä pelit aiheuttavat muita pelejä useammin haittoja:

- raha-automaatit
- urheiluvedonlyönti
- pokeri ja muut kasinopelit, kuten ruletti tai blackjack
- nettikasinopelit
- nopeat päivittäiset arvontapelit.

Viihteen hinta

- Rahapeleissä tappio on viihteen hinta
- Oletko laskenut paljonko tämä viihde maksaa sinulle?

Käytän pelaamiseen _____ euro viikossa
x 52 = _____ euroa vuodessa.

➤ Onko se paljon?

Peliaika

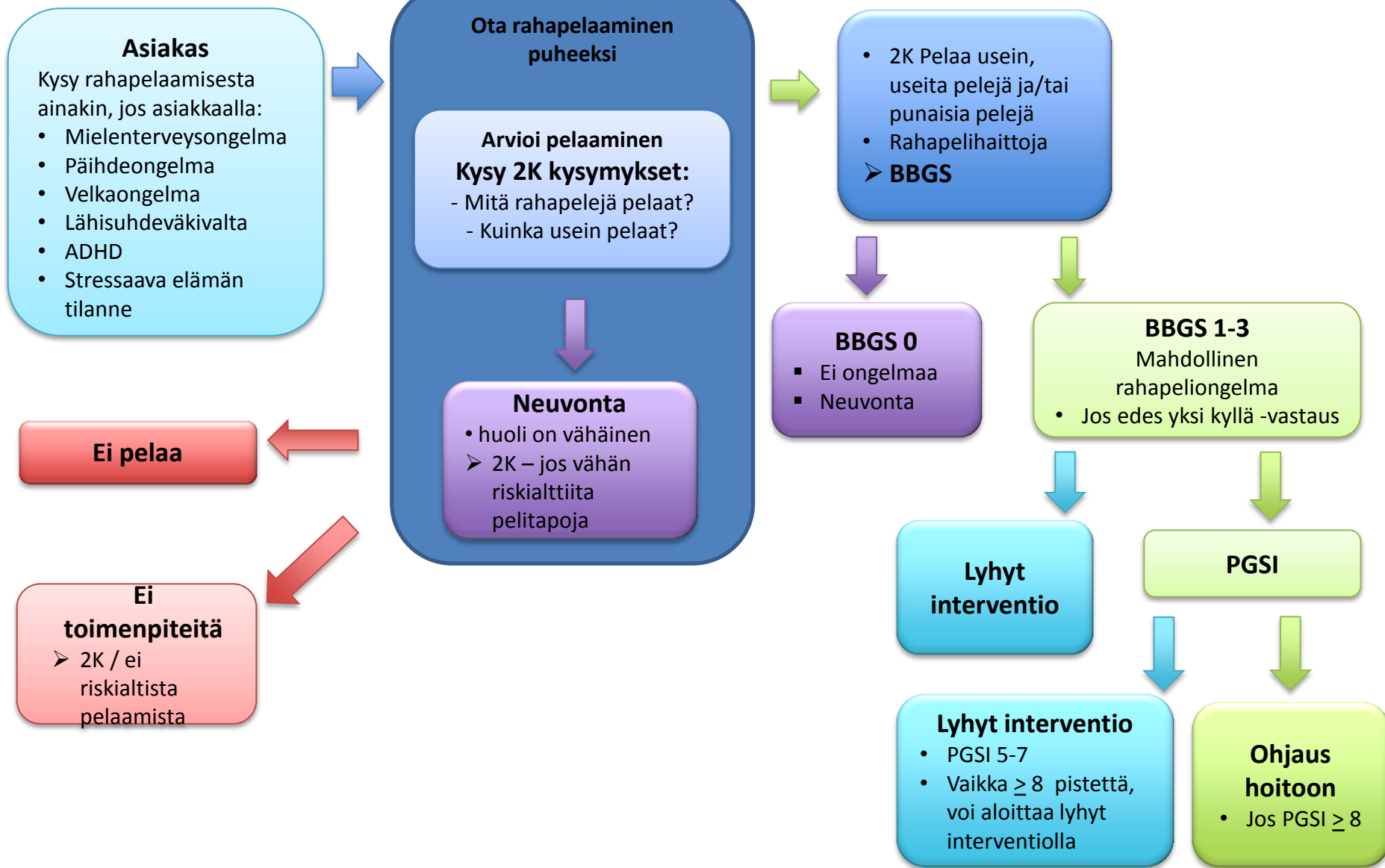
- Pelaatko pitkään kerralla?
- Tiedätkö paljonko käytit aikaa pelaamiseen?

Pelasin _____ tuntia viikossa x 4 =
_____ tuntia kuukaudessa.

- Onko se paljon?
- Onko joku huomauttanut pelaamisestasi?

Palautteen anto 1

- Henkilökohtainen palaute
 - Kerro asiakkaalle, miten hänen vastauksensa suhteutuvat koko suomalaisten rahapelaamiseen.
 - Pelaako ”punaisia” pelejä?
- Riski korkeampi, kun pelaa
 - useampaa pelityyppiä
 - useampaa nopeata, ”punaista” peliä
 - **useampia kertoja viikossa - olennaisin**
- Silti yhteisvaikutus oleellista
- ”Kaikille riskitason pelaajille ei kehity peliongelmaa, mutta kaikilla peliongelmaisilla on ollut riskitason pelaamista.”

Palautteen anto 2

- Jos asiakas ei halua keskustella, anna ”Arvioi pelitapojasi”-kortti
- Jos keskustelu etenee;
 - Muita riskitekijöitä
 - Laske paljonko sinulta kuluu raha pelaamiseen ___ e/vko x 52= _____ euroa vuodessa
 - Laske paljonko sinulla menee aikaa pelaamiseen. ___ t/vko x 4= ___ tuntia kuukaudessa
 - Yritätkö pelaamalla saada tappiot takaisin?

Palautteen anto 3

- Jos tuntuu, että pelaamisesta voi aiheutua haittoja, tee ongelmapelaamista mittaava testi tai suosittele asiakkaalle sen tekemistä ja ohjaa tarvittaessa oikeaan paikkaan.
- Päätä keskustelu yhteenvetoon; asiakkaan päätös, mitä seuraavaksi.
- Tarvittaessa ohjaa asiakas hänelle sopivan palvelun piiriin

Harjoitus

- Asiakas 1
 - Pelatut pelit: lotto, eArvat, marketin raha-automaatit, vakioveikkaus
 - 2 kertaa viikossa
- Asiakas 2
 - Pelatut pelit: lotto, Eurojackpot, eArvat, marketin raha-automaatit, vakioveikkaus, V75, tulospöytä
 - 3 kertaa viikossa

RAHAPELAAMINEN PUHEEKSI

Suurimmalle osalle rahapelit eivät aiheuta haittaa. Pelihaittoja ei kuitenkaan välttämättä tunnisteta ja moni myös salaa ongelmiaan. Peliongelma-uteleminen voi olla leimaavaa ja jumiuttaa yhteistyön. Keskustelunavaus kannattaa aina tehdä neutraalisti. Keskusteluun tarvitaan vain avoin mieli, sillä tieto peleistä on pelaajalla itsellään.

Ennen keskustelua asenne kohdalleen

1. Pelaamisen plussat: Mitä rahapelejä pelaat? Miksi tykkäät pelata?
2. Pelaamisen miinukset: Mitkä ovat pelaamisen huonoja puolia?
3. Vedä yhteen kuulemaasi - pyydä pelaajaa arvioimaan pelitapojaan nyt ja tulevaisuudessa
4. Anna palautetta - kysy mielipidettä
5. Kysy muutoshalusta ja ohjaa avun piiriin

 arpa

Rahapeliongelma

Kun on pakko voittaa.

Mitä rahapelit maksavat – Rahapelien haitat - rahapeliongelma

- Yksilölle
 - Taloudelliset haitat, mielenterveysongelmat, päihteet, ihmissuhdeongelmat, häpeä
- Yhteisölle
 - Sosiaaliset haitat, ihmissuhdeongelmat, taloudelliset haitat, luottamus
 - Ongelmapelaajien läheisiä 727 000
- Yhteiskunnalle
 - Rikollisuus: rahapesu, vedonlyöntivilppi, kavallukset
 - Hoidon ja sosiaalitoimen kustannukset
 - Työpaikat: poissaolot, laskenut työteho

**Poliisi epäilee: Nettipelit
ajoivat naisen
petoskierteeseen**

Urheilurikos halutaan lakiin
Suomalaisen hiihtäjänsäätiön orjettuista hiihtäjästä vuosittain veteä sadoilla miljoonilla
euroilla. Ne ovat houkuttelevia kohteita kansainväliselle rikollisuudelle. NYT Poliisi

Runsa rahapelikulutus ennakoi haittoja

Maltillinen pelaaja

Ei pelihaittoja

Pelaa kerran viikossa tai harvemmin

Pelaa noin 3 eri peliä

Käyttää rahaa keskimäärin 8 e/vko

Riskipelaaja

Joitain pelihaittoja

Pelaa kerran viikossa tai useammin

Pelaa noin 4 eri peliä

Käyttää rahaa keskimäärin 20 e/vko

Ongelmapelaaja

Vakavia ja useita erilaisia pelihaittoja

Pelaa useita kertoja viikossa

Pelaa noin 6 eri peliä

Käyttää rahaa keskimäärin 79 e/vko

Peliongelma

BBGS -Brief Biosocial Gambling Screen

- Onko **pelaamisen lopettaminen** tai vähentäminen aiheuttanut sinussa levottomuutta, ahdistusta tai ärtyneisyyttä viimeksi kuluneen kahdentoista kuukauden aikana?

Kyllä

Ei

- Oletko viimeksi kuluneen kahdentoista kuukauden aikana yrittänyt **salata** perheeltäsi tai ystäviltäsi, paljonko pelasit?

Kyllä

Ei

- Onko pelaamisesi aiheuttanut sinulle viimeksi kuluneen kahdentoista kuukauden aikana sellaisia **taloudellisia ongelmia**, että olet joutunut hankkimaan perheeltäsi, läheisiltäsi tai sosiaalipalveluista apua elinkustannuksiisi?

Kyllä

Ei

▪ *Myöntävä vastaus yhteen tai useampaan kysymykseen on merkki mahdollisesta rahapeliongelmast.*

Lie/Bet

The Lie/Bet Questionnaire

- Oletko koskaan tuntenut tarvetta käyttää pelaamiseen **yhä enemmän** rahaa.

Kyllä

Ei

- Oletko koskaan joutunut **valehtelemaan** läheisellesi siitä, kuinka paljon pelaat?

Kyllä

Ei

- Myöntävä vastaus toiseen tai molempiin kysymyksiin on merkki mahdollisesta rahapeliongelmasta.
- Sensitiivisyys 99 %, spesifisyys 91 %, PPV 92 %, NPV 99

Problem Gambling Severity Index - PGSI

Vastaa seuraavilla vaihtoehdoilla: 0=En koskaan 1=Joskus 2=Useimmiten 3=Lähes aina
Kun ajattelet viimeksi kulunutta kuukautta...

1. Kuinka usein olet pelannut rahapelejä **suuremmilla summilla** kuin sinulla oikeastaan olisi **varaa hävitä**?
2. Kun edelleen ajattelet viimeksi kulunutta 12 kuukautta, kuinka usein sinun on pitänyt pelata rahapelejä **aikaisempaa suuremmilla summilla saadaksesi pelaamisesta saman jännityksen** tunteen?
3. Kuinka usein rahapeliä pelattuasi olet **palannut** jonakin toisena päivänä takaisin **yrittääksesi voittaa takaisin häviämäsi rahat**?
4. Kuinka usein olet **lainannut** rahaa tai myynyt jotakin saadaksesi rahaa pelaamista varten?
5. Kuinka usein sinusta on **tuntunut**, että **rahapelaamisesi saattaa olla sinulle ongelma**?
6. Kuinka usein rahapelaaminen on aiheuttanut sinulle **terveysongelmia**, mukaan lukien stressiä tai ahdistusta?
7. Kuinka usein sinua on **arvosteltu rahapelaamisestasi**, tai sinulle on sanottu, että rahapelaaminen on sinulle ongelma, riippumatta siitä, mitä mieltä itse olet asiasta?
8. Kuinka usein rahapelaamisesi on **aiheuttanut taloudellisia ongelmia** sinulle tai kotitaloudellesi?
9. Kuinka usein olet **tuntenut syyllisyyttä** siitä, miten harrastat rahapelaamista, tai siitä, mitä tapahtuu, kun pelaat?

Tulos/tulkinta:

- 0 = Ei ongelmapelaamista.
- 1 – 4 = Vähäinen ongelma eikä juuri tunnistettuja kielteisiä vaikutuksia.
- 5 - 7 = Kohtalainen peliongelma, joka aiheuttaa kielteisiä seurauksia.
- 8 ≤ Ongelmapelaaminen, jolla kielteisiä vaikutuksia ja mahdollinen hallinnan menetyks.

Mitä voin itse tehdä haittojen ehkäisemiseksi ja varhaisen tuen tarjoamiseen?

- Tärkeää luoda **otollinen ilmapiiri** omaehtoiseen puheeksi ottamiseen.
- Peliongelman esiin tuloa voi edesauttaa:
 - Rutiineihin **pelaamisesta kysyminen** kaikilta
 - Tarkkaillaan vihjeitä ja merkkejä asiakkaissa
 - Esille **materiaalia** ongelmapelaamisesta ja avusta
 - Selvitetään **palvelupolku**
 - Sovitaan miten menetellään - samanaikaisia ongelmia
 - Päivitetään **oma osaaminen**

(Lähde: Pelissä-hanke)

Tukea asiakkaalle

- Veikkaus
 - Pelaa maltilla
 - <https://www.veikkaus.fi/fi/pelaamaltilla>
 - Pelirajat
 - Testit
- Peluuri
 - www.peluuri.fi
 - Tietoa, välineitä, tukea
 - Omapeluuri
 - <https://peluuri.fi/fi/pelaajalle>
 - Peli poikki-ohjelma www.pelipoikki.fi

Vertaistukea

- Pelirajat'on ryhmät
 - Pelaajille (14)
 - Läheisille (4)
 - <http://pelirajaton.fi/ryhma/paikkakunnat/>
 - Vertaispuhelin ajanvarauksella
- Nimettömät pelurit
 - Ryhmät pelaajille (12)
 - <http://www.nimettomatpelurit.fi/ryhmat.html>
 - GA-tuki, auttava puhelin p. 040-810 9161 joka päivä 16.00 - 20.00
- Peluuri
 - <http://www.peluuri.fi/pelaajat/paikalliset-palvelut-pelaajalle/vertaisryhmat-ja-vertaistoiminta>

Palutetta puheeksiottokokeiluista Lahdessa

Työntekijöiden palautetta kokeiluista

- Työkalu koettiin toimivaksi puheeksioton välineeksi.
- Jos asiakas tulee äkillisen trauman vuoksi, ei sovi kysyä.
- Työntekijät olivat keskenään eri mieltä siitä, missä vaiheessa oli sopivaa kysyä. Osa sanoi, että alkukartoituksessa, osan mielestä se ei ollut hyvä asia.
- Kun riippuvuus kysymykset eivät olleet olennainen osa työtä tai työn keskiössä, kysymistä ei koettu niin tärkeänä, etenkin jos ei kohdattu rahapeliongelmaa
- Työntekijöillä on nyt kokeilun jälkeen kuitenkin valmiuksia ottaa asia puheeksi.
- Kun oli kokemusta riippuvuusongelmien hoidosta ja rahapeliongelmasta työntekijät kokivat työkalun toimivaksi ja halusivat käyttää sitä.
- Työntekijät kokivat, että kokeilun myötä he olivat saaneet sellaista osaamista ja sellaiset välineet, että he pystyvät tarvittaessa ottamaan myös rahapelaamisen puheeksi asiakkaiden kanssa
- Se, että asiakkaat täyttivät lomakkeen itse koettiin hyväksi
- Todettiin, että voisi olla hyödyllistä sitoa rahapelaamisesta kysyminen osaksi muuta riippuvuus-tematiikkaa. Tämä olisi hyvä huomioida myös koulutuksessa.
- Mikä on seuraava askel, jos asiakkaalla paljastuu peliongelma. Minne ohjaan? Mitä osaan kertoa asiakkaalle ohjattavan tason hoidosta?

Kiitos !

tapio.jaakkola@ehyt.fi

margit.tepponen@ehyt.fi

